

SLIP DIGTENE FRI!

For 7. til 9. klasse

VARIGHED: 6-8 LEKTIONER

Dette undervisningsforløb bygger på principperne for Guidet Fælleslæsning. Her handler det om at opleve litteratur sammen og udforske den æstetiske oplevelse gennem fælleslæsning. Det er ikke meningen at der bliver lavet en korrekt analyse eller at der findes frem til ét fælles svar i gruppen. Det handler om at opleve og samtale om de litterære indtryk der opstår undervejs.

Forslag til FAGLIGE MÅL

FORSLAG TIL LÆRINGSMÅL:

- Eleven kan udvælge digte, med henblik på oplæsning og den æstetiske læseoplevelse.
- Eleven kan forberede et digt til præsentation i en gruppe.
- Eleven kan formulere spørgsmål der er med til at fremme læseforståelsen
- Eleven kan indgå i en levende samtale om såvel forberedte som uforberedte digte
- Eleven kan kombinere litterære æstetiske indtryk med andre udtryksformer
- Eleven kan reflektere over egne oplevelser i perspektivering til udvalgte digte

FÆLLES MÅL

LÆSNING Eleven kan styre og regulere sin læseproces og diskutere teksters betydning i deres kontekst.

FORTOLKNING Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster.

KOMMUNIKATION Eleven kan deltage reflekteret i kommunikation i komplekse formelle og sociale situationer.

PRINCIPPER FOR GUIDET FÆLLESLÆSNING

KORT FORTALT

Guidet Fælleslæsning er bygget op sådan at der er én læseguide pr. gruppe og gerne 4-8 deltagere, alle deltagere har et eksemplar af teksten der skal læses op, om de vil læse med sammen med læseguiden eller bare lytte, er et frit valg. Det er læseguidens ansvar at udvælge, forberede og præsentere en tekst, derefter at åbne teksten for deltagerne, samt støtte den efterfølgende litteratursamtale. Det er meget forskelligt hvor lang tid litteratursamtalen tager, men som udgangspunkt er det godt at sigte efter 10-15 minutter, Det er deltageres ansvar at bidrage til en åben og anerkendende litteratursamtale.

Guidet Fælleslæsning er i sin kerne et fællesskab omkring litteratur, men uden "lektier". Der er ikke en fælles bog alle skal have læst til mødet eller en fælles opgave alle skal have skrevet på. Det er læseguidens opgave og ansvar at præsentere litteratur og vejlede/guide de deltagende i mødet med teksten og i samtalen der følger efter. Det er dermed ikke sagt at man som deltager ikke skal bidrage med noget til oplevelsen. Jo flere der byder ind og som tør følge læseguiden med ind i teksten - jo bedre bliver oplevelsen. Det er derfor også vigtigt at understrege at der ikke er rigtige og forkerte svar i GFL. Alles input er kvalificerede i sig selv, da det handler om at få så mange inputs med så muligt og sammen gå på opdagelse i teksten og dens univers.

Fase 1

FORFORSTÅELSE

INDLEDNING

Start med at introducere forløbet i plenum i klassen. Det er vigtigt at understrege overfor eleverne at det her IKKE handler om analyse og/eller at finde frem til de “rigtige svar”. Det handler om at opleve litteratur - sammen.

AKTVITET 1: FØRSTE MØDE

- Del 1 eller 2 Post-Its ud til eleverne, samt en printet udgave af digtet til hver elev. Fortæl eleverne at du nu vil læse et digt højt og at de bagefter skal skrive ét ord på en Post-It, der popper op hos dem når de har hørt digtet. Det behøves ikke være noget konkret fra digtet, det kan være noget de kommer til at tænke på, en følelse, en oplevelse de selv har haft.
- Læs et digt højt for klassen. Vi forslår et af de nedenstående.
- Når digtet er læst færdigt, så bed eleverne sidde et minut eller to. Så skal de skrive ét ord på en Post-It og sætte den op på tavlen.
- Nu kan I i plenum afprøve jeres første Guidede Fælleslæsning med læreren som læsevejleder. Tag en seddel ad gangen og spørg f.eks.:
 - Hvorfor kan det her været et ord, man knytter til dette digt?
 - Kan I genkende en lignende følelse/oplevelse?
 - Giver det jer et andet indtryk af digtet, end det I umiddelbart selv havde?

Mikael Strunge “Mit Digt” eller “KONTROL”

Pia Tafdrup; “Hvilken retning?” kan findes på Gyldendal

Søren Ulrik Thomsen; “Angsten” kan findes på Gyldendal

Naja Maria Aidt; “Punkt” kan findes på Gyldendal

Morten Søndergaard; “Viktoriagade” kan findes på Gyldendal

AKTVITET: LÆSERENS BLÅBOG

- Først udfylder eleverne hver især deres Læser Blåbog (se bilag 1). Det tager cirka 7-10 minutter.
- Efterfølgende bliver eleverne sat sammen 2 og 2, og de skal nu interviewe hinanden og notere sig hvilken type læser deres makker er. De må meget gerne stille uddybende spørgsmål til hinanden.

Denne aktivitet kan måske virke lidt overflødig, men den skaber en god refleksion over hvilke indtryk eleverne hver især finder mest interessante. I den efterfølgende samtale, får eleverne en mulighed for at spejle hinandens interesser og læseudfordringer, som på sigt vil hjælpe dem, når de skal lave deres egne guidede fælleslæsninger og prøve at være læseguides for hinanden.

Fase 2

ÅBN OP FOR DEN ÆSTETISKE LÆSEOPLEVELSE

I denne aktivitet er målet at åbne op for elevernes måde at anskue en æstetisk tekst på. Det kan være svært for mange elever at forholde sig udelukkende til en teksts ord, især når der er at gøre med så abstrakte teksttyper som digt og lyrik. Den her aktivitet knytter visuelle indtryk sammen med tekstoplevelser.

AKTVITET: DIGT- ASSOCIATION

- Inddel eleverne i grupper á 2-3
- Fordel et digt til hver gruppe
- Grupperne læser digtene
- Eleverne skal nu gennem samtale blive enige om hvilket billede de syntes passer til gruppens digt og hvorfor. Du kan bruge billederne i bilag 2, eller du kan vælge nogle af klassikerne, hvis du vil snige lidt kunst ind.
- Det kan være en fordel at have spørgsmål klar på forhånd til grupperne. De kunne f.eks. være;
 - Hvilken stemning syntes I, der er i digtet?
Lad alle sige ét ord.
 - Minder digtet jer om et sted?
 - Hvilke ord eller sætninger rammer jer mest?
Eller undres over?
 - Er der noget i digtet I kan relatere til?

Denne aktivitet er for at få gang i elevernes kreative perspektiverende sans, altså deres evne til at sammensætte flere medier på tværs af et samlende indtryk og udtryk. Det lyder meget abstrakt, men i virkeligheden er denne aktivitet god til de elever der finder ordenes og læsningens indtryk svær at oversætte til en meningsgivende oplevelse.

AKTVITET: SANSE-WORKSHOPS

- Start med at se “Præsentationsvideo” fra Lyrikporten (find linket nederst på siden), og tal med eleverne om hvad de forstår ved lyrik og måden at bruge lyrik på.
- Kig nærmere på nedenstående linje og snak med eleverne om hvordan man kunne oversætte den:

“*Lyrikken er en stemme der skal høre, en krop der taler,
en tanke eller en sansning i sprog*”

- Lad derefter eleverne gå sammen i grupper af 2-3. Hver gruppe skal nu vælge et digt.
- Nu skal eleverne lave en sansekasse til deres digt ved at kombinere to eller flere af disse kategorier:
 - **Lyttesans** • **Visuelt** • **Duftesansen** • **Følesans**
- Spørgsmål der kan hjælpe eleverne på vej kunne være; hvilken sang ville det her digt være? Hvilken duft passer til dette digt? Hvis man kunne røre ved dette digt, hvordan ville det så føles?
- Alle tingene samles i en kasse der bliver digtets sansekasse, som præsenteres i klassen.

Fase 3

HVORDAN BLIVER MAN EN LÆSEGUIDE?

GENNEMGÅ I PLENUM:

Som læseguides ønsker vi, at deltagerne skal få del i litteraturens kraft - den kraft, der ligger i at læse noget, hvori vi kan genkende og forstå vores indre liv, se sammenhænge, sparre og spejle os i andre, men også undre os og gøre os nysgerrige.

I Guidet Fælleslæsning er det vigtigt at gå til litteraturen, oplevelsesorienteret. Det vil sige, vi læser med blik for den enkeltes oplevelse af litteraturen såvel som den fælles oplevelse i gruppen. Din vigtigste opgave som læseguide er at facilitere deltagernes læseoplevelse.

Det gør du dels gennem højtlesning, dels ved brug af pauser og nedslag i teksten, og til sidst ved at stille spørgsmål til teksten.

Det er vigtigt at alle spørgsmål til teksten stilles så åbne som muligt, for at alle deltagere kan bidrage med, hvad de vil.

Der er tre hoveddele i at være læseguide;

VALG AF TEKST

OPLÆSNING

LUK TEKSTEN OP

VALG AF TEKST

Det kan være overvældende at skulle vælge litteratur, da man kan komme i tvivl om mange ting undervejs; Er teksten for lang/kort? Er teksten spændende nok? Er der nok at tale om? Du kan aldrig være sikker på, at alle deltagere vil kunne lide teksten, men med dit litteraturvalg kan du være med til:

- at sætte fokus på bestemte emner, følelser og livssituationer
- at introducere nye tekster for såvel nye som erfarne læsere

Da du aldrig på forhånd kan vide, hvordan deltagerne vil reagere på den tekst du har valgt, er det altid en god idé at tage udgangspunkt i din egen oplevelse af teksten - at være opmærksom på hvad tekster, du har valgt, vækker i dig, og hvorfor du syntes den er vigtig at dele med andre mennesker. Det er også vigtigt at huske at alt hvad du præsenterer, ikke behøver at være dødsens alvorligt, tungt eller storladent.

For at bedømme om en tekst/digt er god til GFL kan du gå efter om teksten er:

- god at læse højt
- åben og med tomme pladser
- kompleks og tvetydig
- sprogligt interessant
- sanselig, stemningsfuld og billeddannende
- universel med menneskelige erfaringer
- overraskende med fx skift og vendepunkter

OPLÆSNING

Når du læser højt, vil du gøre brug af en række forskellige udtryksparametre, som du måske ikke engang er bevidst om. Derfor er det nogen gange nødvendigt at øve dig i at finde lige præcis dine unikke stemmemæssige kvaliteter og udfordringerne omkring at læse digte, og skønlitteratur, højt.

Overordnet kan du anvende disse udtryksparametre, når du skal læse højt:

- Rytme
- Hastighed
- Tryk på forskellige ord/tekstdele
- Pauser og stilhed
- Volume
- Toneleje
- Vejrtrækning
- Klang

Det kan svært nok, at skulle læse en tekst op foran andre, så øv gerne din tekst inden. Hvis der er særlige ord, der enten er nye for dig eller som er svære at udtale, så er det også en god idé at være ekstra opmærksomme på dem - også i sammenhæng med resten af oplæsningen.

AKTIVITET: OPLÆSNING ELLER DRAMATISERING?

- Se i plenum to eller flere klip fra Lyrikporten på YouTube
- Tal bagefter i klassen om hvilken I foretrækker og hvilke virkemidler de forskellige forfattere bruger

LUK TEKSTEN OP

Som læseguide skal du også lede deltagerne gennem digtet efter oplæsningen. Det vil sige at du skal forberede en måde at åbne teksten på, gerne gennem spørgsmål, der kan skabe en samtale og en vej ind i den fælles læseoplevelse.

Du skal undgå at stille spørgsmål, som kræver en bestemt viden, eller som prøver at få deltagerne til at gætte, hvor du selv vil hen eller hvad du tænker. Ofte er de bedste spørgsmål derfor dem, du ikke selv kender svaret på.

Når du forbereder teksten/digtet kan du vælge at starte ud fra dine egne reaktioner. Jo flere gange du læser teksten højt for dig selv, lægger du mere og mere mærke til hvad der slår dig, berører dig eller gør dig nysgerrig. Husk at som læseguide, kan du stadig deltage i samtalen bagefter - din mening og dine oplevelser har også sin plads i samtalen. Her er et par eksempler på, hvordan du kan oversætte dine egne indtryk til spørgsmål:

Overordnet kan du bruge denne spørgsmålstruktur:

NIVEAU 1

Det konkrete niveau
- hvad sker der?

NIVEAU 2

Reaktionsniveauet
- hvordan reagerer du på det, der sker?

NIVEAU 3

Refleksionsniveauet
- hvad minder det dig om?
Hvad får det dig til at tænke på?

EGNE REAKTIONER	Nydelse/afsky	Indre billeder	Nysgerrighed	Stemning	Minder
MULIGE SPØRGSMÅL	Sikke en skøn linje/sikke et grusomt billede - hvad syntes I?	Hvad ser I for jer, når...?	Hvad mener I om den her linje? Det her ord undrer mig virkelig.	Hvilken stemning fornemmer I?	Kender I det? Minder det jer om noget? Jeg kommer til at tænke på...

SPØRGSMÅL PÅ DE TRE NIVEAUER

Formålet med at stille spørgsmål i flere niveauer, er at skabe en levende læsning og samtale der bevæger sig frem og tilbage mellem billeder og ord, sansninger og følelser, erfaringer og tanker.

Det er en god øvelse at bevæge sig frem og tilbage mellem de forskellige niveauer og give plads til at deltagerne kan udfolde spørgsmålene i deres eget tempo og gerne gennem samtale med resten af gruppen.

Husk at selvom de har forberedt gode, vidtrækkende spørgsmål som læseguide, så kan samtalen gå helt andre veje, end man havde forestillet sig. Det vigtigste ved forberedelsen er derfor at kende teksten rigtig godt og noterer dig, hvor den eksempelvis vækker din nysgerrighed eller har et ord du syntes skiller sig særligt ud, eller om den minder dig om noget fra dit eget liv. Nogen gange kan samtalen også gå helt i stå og her bliver du som læseguide nødt til at bringe noget i spil for at føre samtalen videre.

NIVEAU 1

Det konkrete

- Hvad sker der her?
- Hvad er det her for noget?
- Hvor tror I vi er henne?
- Kan I se det for jer?

NIVEAU 2

Reaktion

- Kan I mærke det?
- Hvilken fornemmelse får I?
- Hvilken følelse rammer jer?
- Kender I følelsen?
- Hvordan reagerer I på det her?
- Hvad er det for en stemning?
- Hvad mener I om den her sætning/ord?

NIVEAU 3

Reflektion

- Minder det jer om noget?
- Hvad kommer I til at tænke på?
- Giver det mening? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilken stemning skaber de her billeder?
- Hvad får dig til at sige det? (som en opfølgning)
- Kan I genkende det?

AKTIVITET: MINI-GFL

- Eleverne bliver sat sammen i par. De skal hver især have fundet et digt de kan læse op for hinanden.
- Eleverne skal nu interviewe hinanden og stille undersøgende spørgsmål til hinandens respektive reaktioner. Eks.: “Hvilken følelse rammer dig?”, “Hvad var din første tanke om digtet?” eller lignende og skrive dem ned i stikord.
- Lad eleverne hjælpe hinanden med at oversætte deres egne reaktioner til mulige spørgsmål, de ville kunne stille som læseguides.

EGNE REAKTIONER	MULIGE SPØRGSMÅL
Overraskelse Forvirret OG SÅ VIDERE OG SÅ VIDERE	Hvad tænker i om jeg-stemmen i digtet? Jeg har svært ved at tyde X. Hvordan tolker I det? OG SÅ VIDERE OG SÅ VIDERE

ERSEMPEL

Fase 4

LAV JERES EGEN GFL

Så er det tid til at kaste sig ud i jeres egen Guidede Fælleslæsning!

Vi anbefaler at bruge 1 lektion til at eleverne kan finde tekster, 1 modul til at forberede digtene med spørgsmål og andet der er nødvendigt til den guidede fælleslæsning og 1-2 moduler til at afvikle de guidede fælleslæsninger.

Optimalt skal alle elever kunne nå at prøve at være læseguides for en mindre gruppe.

Forslag til litteratur

Christina Hagen; "Pow Pow Pow"

Søren Ulrik Thomsen; "Rystet Spejl"

Theis Andersen; "YEAHsuiten"

Yahya Hassan; "Yahya Hassan"

Lea Pedersen; "Lea"

Jesper Wung-Sung; "Kommer let, går let"

Arne Herløv Petersen; "Cityring"

Eric Caspar; "Avatar, poesi"

Morten Kyndrup; "Ydersiden"

Johs Thorst; "Stedsans"

Lene Bang; "Fede mor"

ALLE TITLER KAN LÅNES PÅ FAXE BIBLIOTEKERNE!

LÆSERENS BLÅ BOG

Navn:

Læsning er for mig (brug 3 ord):

Min yndlings fiktive karakter er:

Det her laver jeg i min fritid:

Det inspirerer mig:

Emner jeg syntes er interessant:

BILAG 2

